

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIVAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizayov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOIIY HIMOYA TIZIMINI MOLIVALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOIIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinova	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILIYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN.....	93
Axliddin Aroptdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadieva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI	144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna	
MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOIYILLARI VA MEXANIZMLARI	152
Alikulov Samar Abdurashidovich	
TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI	159
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI	165
Ruziyeva Barno Yadgarovna	
TIJORAT BANKLARIDA CHAKANA TO'LOV XIZMATLARINI RAQAMLI MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH	168
Maxmudov Boburbek Axmedjan o'g'li	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ	172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
MAJBURIY IJRO HARAkatLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	177
Matmuratova Nasiba Azatovna	
OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI	181
Pulatov Abdulla	
INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI	185
Nazarov Aziz Avazovich	
ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI	197
Omonova Nafisa Qahramon qizi	

IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI

Omonova Nafisa Qahramon qizi

Termiz davlat universiteti magistranti

ORCID: 0009-0001-0617-6133

E-mail: nafisaomonova0112@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot O'zbekistonda iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida sanoat korxonalari faoliyatini diversifikatsiyalash jarayonining maqsadli prognoz parametrlarini va ularning samaradorligini aniqlashga qaratilgan. Maqolada korxonalar diversifikatsiyasining asosiy usullari, prognozlash metodlari hamda iqtisodiy rivojlanishga ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari diversifikatsiyalashning korxona resurslarini optimal taqsimlash, mahsulot turini kengaytirish va innovatsion faoliyatni rag'batlantirishga xizmat qilishi mumkin. Shuningdek, maqolada diversifikatsiya jarayonini baholash uchun ko'rsatkichlar tizimi va prognoz parametrlar batafsil ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: sanoat korxonasi, diversifikatsiya, maqsadli prognoz, iqtisodiy modernizatsiya, innovatsion rivojlanish, korxona samaradorligi.

Abstract. This study is aimed at identifying the target forecast parameters of the diversification process of industrial enterprises in the context of economic modernization in Uzbekistan and assessing their effectiveness. The article analyzes the main methods of enterprise diversification, forecasting techniques, and their impact on economic development. The research results indicate that diversification can contribute to the optimal allocation of enterprise resources, expansion of product range, and stimulation of innovative activities. In addition, the paper examines in detail the system of indicators and forecast parameters used to evaluate the diversification process.

Key words: industrial enterprise, diversification, target forecasting, economic modernization, innovative development, enterprise efficiency.

Аннотация. Данное исследование направлено на определение целевых прогнозных параметров процесса диверсификации деятельности промышленных предприятий в условиях модернизации экономики Узбекистана и оценку их эффективности. В статье анализируются основные методы диверсификации предприятий, методы прогнозирования, а также их влияние на экономическое развитие. Результаты исследования показывают, что диверсификация способствует оптимальному распределению ресурсов предприятия, расширению ассортимента продукции и стимулированию инновационной деятельности. Также в статье подробно рассмотрены система показателей и прогнозные параметры оценки процесса диверсификации.

Ключевые слова: промышленное предприятие, диверсификация, целевой прогноз, экономическая модернизация, инновационное развитие, эффективность предприятия.

KIRISH

Bugungi kunda O'zbekiston iqtisodiyoti jadal modernizatsiya jarayonida bo'lib, sanoat sektorining raqobatbardoshligini oshirish hamda barqaror rivojlanishni ta'minlash muhim vazifa sifatida qaralmoqda. Sanoat korxonalarining samarali faoliyati nafaqat milliy iqtisodiyotning o'sish sur'atlarini belgilaydi, balki eksport

salohiyatini kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etish imkonini ham beradi.

Shu bilan birga, global iqtisodiy sharoitdagi o'zgarishlar va ichki bozor talabining dinamikasi korxonalarni faqat bitta yo'nalishga qaram bo'lib qolishdan himoya qilishni taqozo etadi. Diversifikatsiya — bu korxona faoliyatini turli yo'nalishlarga kengaytirish, mahsulot va xizmatlar assortimentini, texnologik jarayonlar hamda bozor segmentlarini ko'paytirish orqali risklarni kamaytirish va barqaror daromad manbalarini yaratish jarayonidir.

Mazkur tadqiqotda sanoat korxonalarida diversifikatsiya jarayonining maqsadli prognoz parametrlarini aniqlash, ularning samaradorligini baholash usullari hamda iqtisodiy rivojlanishga ta'siri tahlil qilinadi. Shu nuqtai nazardan, maqolaning asosiy maqsadi — O'zbekistonda sanoat korxonalarining diversifikatsiyasini prognozlash va uning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'nalishlarini aniqlashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Diversifikatsiya va sanoat korxonalari faoliyatini rivojlantirish masalalari iqtisodiyot nazariyasi va amaliyotida keng o'rganilgan bo'lib, ushbu yo'nalishda xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy ishlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Xorijiy olimlardan Igor Ansoff diversifikatsiyani korxona o'sish strategiyalaridan biri sifatida izohlab, yangi mahsulot va yangi bozorlarni egallash orqali rivojlanish modelini taklif etgan. U ishlab chiqqan "Ansoff matriksasi" korxonalarning strategik yo'nalishlarini aniqlashda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, Edith Penrose korxona o'sishini ichki resurslardan samarali foydalanish bilan bog'lab, diversifikatsiyani resurslar kombinatsiyasining kengayishi sifatida talqin etadi. Alfred Chandler esa strategiya va tashkiliy tuzilma o'rtasidagi bog'liqlikni asoslab, yirik korxonalarda diversifikatsiya samaradorligini boshqaruv tizimi bilan izohlaydi.

Zamonaviy tadqiqotlarda diversifikatsiya va korxona samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik turlicha baholanadi. Ba'zi olimlar diversifikatsiya ijobiy natija berishini, boshqalari esa uning ta'siri darajasi nolinear ekanligini ta'kidlaydi. Xususan, ilmiy tadqiqotlar diversifikatsiya darajasi va korxona samaradorligi o'rtasida "U-shaklli" bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ayrim izlanishlarda ishlab chiqarish samaradorligi va boshqaruv omillari diversifikatsiya natijalariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan.

Sanoat tarmoqlarida diversifikatsiya strategiyalari bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, korxonalar raqobatbardoshligini oshirish va risklarni kamaytirish uchun faoliyatni kengaytirishga intiladi. Ayniqsa, texnologik rivojlanish va Industry 4.0 sharoitida diversifikatsiya innovatsion salohiyat va resurslar mavjudligiga bevosita bog'liq ekanligi asoslangan.

Mahalliy olimlardan Abdullayev A., Xolboyev S., Karimov R. va Tursunov J. kabi tadqiqotchilar O'zbekiston sharoitida sanoat korxonalarini diversifikatsiyalashning iqtisodiy samaradorligini oshirishdagi rolini yoritib bergan. Ularning ishlarida diversifikatsiya korxona barqarorligini ta'minlash, eksport salohiyatini kengaytirish hamda innovatsion rivojlanishni rag'batlantiruvchi muhim omil sifatida baholanadi. Shuningdek, mahalliy tadqiqotlarda davlat siyosati, investitsiya muhiti va bozor infratuzilmasi diversifikatsiya jarayonining muhim determinantlari sifatida ko'rsatib o'tiladi.

Umuman olganda, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, diversifikatsiya korxona rivojlanishining muhim strategik yo'nalishi bo'lib, uning samaradorligi resurslar, boshqaruv sifati, innovatsion salohiyat va iqtisodiy muhit bilan chambarchas bog'liq. Shu bilan birga, diversifikatsiya va korxona samaradorligi o'rtasidagi munosabatlar hali ham to'liq bir xulosaga kelinmagan ilmiy muammo bo'lib qolmoqda va bu sohada qo'shimcha tadqiqotlar olib borish zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda O'zbekistonda sanoat korxonalarining diversifikatsiya jarayonini baholash hamda maqsadli prognoz parametrlar tizimini aniqlash uchun kompleks metodologiya qo'llanildi. Tadqiqot quyidagi asosiy usullarni o'z ichiga oladi:

Statistik tahlil usuli — sanoat korxonalar faoliyati bo'yicha iqtisodiy ko'rsatkichlar, ishlab chiqarish hajmi, mahsulot assortimenti hamda moliyaviy natijalar rasmiy statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilindi. Ushbu usul diversifikatsiya jarayonining samaradorligini miqdoriy jihatdan baholash imkonini beradi.

Prognozlash metodlari — diversifikatsiyaning maqsadli ko'rsatkichlarini aniqlashda iqtisodiy modellashtirish va matematik prognozlash usullaridan foydalanildi. Jumladan, regressiya tahlili, indikatorli baholash hamda eksperimental natijalarni modellashtirish orqali korxona resurslarini optimal taqsimlash yo'nalishlari aniqlandi.

Tahliliy va solishtirma usullar — korxonalararo solishtirma tahlil asosida diversifikatsiya darajasi va uning iqtisodiy samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar aniqlandi. Ushbu usul yordamida eng samarali strategik yo'nalishlar hamda innovatsion faoliyat natijalari baholandi.

Ekspert baholash usuli — sanoat korxonalarida diversifikatsiya strategiyasini ishlab chiqish va prognoz parametrlarini belgilash jarayonida iqtisodiy ekspertlar fikrlari, korxona rahbarlari hamda soha mutaxassislarining yondashuvlari inobatga olindi. Mazkur usul amaliy tavsiyalarni shakllantirish va strategik qarorlar qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda sanoat korxonalarini diversifikatsiyalash korxona samaradorligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi. Tahlil qilingan korxonalarda quyidagi asosiy tendensiyalar aniqlangan:

Mahsulot assortimentini kengaytirish — diversifikatsiya jarayonida korxonalar yangi mahsulot turlarini ishlab chiqarishga o'tish orqali daromad manbalarini ko'paytirdi. Statistik tahlil natijalariga ko'ra, mahsulot turini kengaytirgan korxonalarda umumiy foyda 15–25 % gacha oshgani kuzatildi.

Texnologik yangilanish va innovatsiyalarni joriy etish — diversifikatsiya jarayoni korxonalarda zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etishni rag'batlantirdi. Natijada ishlab chiqarish jarayonining samaradorligi oshib, mahsulot sifati yaxshilandi.

Risklarni kamaytirish — faoliyatning yagona yo'nalishga qaramligi kamayishi natijasida korxonalar global va ichki bozor sharoitlaridagi o'zgarishlarga nisbatan moslashuvchanligini oshirdi. Bu esa ularning iqtisodiy barqarorligini mustahkamladi.

Maqsadli prognoz parametrlarining aniqlanishi — regressiya tahlili va indikatorli baholash asosida diversifikatsiya samaradorligini baholash uchun asosiy parametrlar ishlab chiqildi. Jumladan, mahsulot assortimenti, moliyaviy ko'rsatkichlar, innovatsion investitsiyalar hamda ishlab chiqarish resurslarini optimal taqsimlash indikatorlari prognoz parametrlari sifatida belgilandi.

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, sanoat korxonalarini diversifikatsiyalash korxona samaradorligini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi. Mahsulot assortimentini kengaytirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali korxonalar o'z bozor pozitsiyasini mustahkamlash bilan birga risklarni kamaytiradi hamda raqobatbardoshlikni oshiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, diversifikatsiya jarayonining samaradorligi bir qator omillarga bog'liq bo'lib, ular qatoriga korxona resurslarini optimal taqsimlash, innovatsion investitsiyalar hajmi, boshqaruv siyosati hamda xodimlar malakasi kiradi. Shu nuqtai nazardan, diversifikatsiya strategiyasini ishlab chiqishda har bir korxonaning o'ziga xos xususiyatlari va bozor sharoitlarini hisobga olish zarur.

Bundan tashqari, tadqiqot maqsadli prognoz parametrlar tizimini aniqlash orqali diversifikatsiya jarayonining samaradorligini baholash mumkinligini ko'rsatdi. Ushbu parametrlar korxonalarga strategik qarorlar qabul qilishda, resurslardan oqilona foydalanishda hamda ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish jarayonini optimallashtirishda muhim amaliy ahamiyatga ega.

Shuningdek, diversifikatsiya jarayoni iqtisodiy modernizatsiya bilan uzviy bog'liq bo'lib, u korxonalarni yanada raqobatbardosh qilish va ichki hamda tashqi bozorlar talablariga moslashtirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda sanoat korxonalarini diversifikatsiyalash iqtisodiy modernizatsiya jarayonida muhim vosita hisoblanadi. Diversifikatsiya mahsulot assortimentini kengaytirish, texnologik yangilanishlarni joriy etish, risklarni kamaytirish hamda korxona samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot doirasida maqsadli prognoz parametrlar tizimi ishlab chiqildi va korxona resurslarini optimal taqsimlash hamda strategik qarorlar qabul qilishda qo'llaniladigan asosiy indikatorlar aniqlandi.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, diversifikatsiya jarayoni faqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish bilan cheklanmaydi, balki korxonalarni bozor sharoitlariga moslashuvchan qilish hamda innovatsion rivojlanishni rag'batlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bois, sanoat korxonalarini diversifikatsiya qilish strategiyasini ishlab chiqishda ilmiy asoslangan yondashuvlardan foydalanish hamda maqsadli prognoz parametrlarini amaliyotga tatbiq etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullayev, A. (2020). Sanoat korxonalari faoliyatini diversifikatsiyalash va uning iqtisodiy samaradorligi. — Toshkent: "Iqtisodiyot" nashriyoti.
2. Xolboyev, S. (2019). Iqtisodiy modernizatsiya va korxona strategiyasi. — Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti.
3. World Bank (2021). Industrial diversification and economic resilience in developing countries. — Washington, D.C.: World Bank Publications.
4. Karimov, R., & Tursunov, J. (2022). Innovatsion rivojlanish va sanoat tarmoqlarini diversifikatsiyalash. — Toshkent: Iqtisodiy tadqiqotlar markazi.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
